1780. Gaudium et luctus Poloniae in adventu... Catherinae II..

GAUDIUM ET LUCTUS
POLOCIÆ
IN ADVENTU SCILICET ET ABITU
AUGUSTISSIMÆ
CATHARINÆ II
IMPERATRICIS

TOTIUS
ROSSIÆ
DOMINÆ CLEMENTISSIMÆ
CARMEN
Illustrissimo Excellentissimo Domino

ZACHARIÆ

COMITI
CZERNISZEW
CAMPI-DUCI EXERCITUUM ROSSIÆ
MAJESTATIS JMPERATORIÆ
IN GUBERNIIS ALBÆ RUSSIÆ
VICARIO
VARIORUM ORDINUM EQUITI

à Collegio Polocensi Societatis JESU

Infinitis Excellentiæ suæ nominibus obstricto

DICATUM.

VILNÆ

Typis S. R. M. penes Academiam Anno 1780.

Gaudium in Adventu
AUGUSTISSIMÆ IMPERATRICIS

ILluxit decreta Dies, quâ Numine dextro
Difficiles emensa vias â turribus altis
Petropolis magnæ, Imperii florentis ab arce
Rossiaci lux summa Throni CATHARINA, suæq;
Gentis Amor, PRINCEPS totum celebrata per Orbem
Advenit, terrasqué nova ditione subactas
Qua laté fusi liventia flumina Dunæ
Præcipites undas volvunt in cærula Ponti,
Viserat, & Populos vultu clemente beavit.
O quanti plausus liquidas sonuêre per auras!
Non secús, atquè nigræ noctis cedentibus umbris
Dum surgens Titan, roseisqué jugalibus almam
Importans Orbi lucem juga montium inaurat,
Concentu strepit omne nemus, lætasqué volucrûm
Voces multiplicat sinuosis rupibus Echo.
Quin hilares etiam saliunt per prata cicadæ,
Exiliqué tono, ut possunt, sua gaudia produnt.
Sic Dominæ adventu Proceres & Martia pubes,

Cives & Myſtæ, qui curant Numinis aras,
Quæque colit Musas Studiis addicta Juventus,
Et plebs, quæ manuum callo ſibi pabula quærit,
Cuncti lætitiæ clariſſima ſigna dedêre.

Scilicet ut primúm rumor vagus impulit aures,
Non procul eſſe Deam: subitò numerosa tumultu
Urbs effusa ruit: nullum sua limina claudunt:
Venales mercator opes, & Scriba tabellas,
Cauſidicusquè forum, Musarum deditus arti
Librorum thecas, opifexqué sua arma relinquit.
Omnis in occursum feſtinat sexus & ætas,
Conditioqué, Statusqué omnis: non tada senectus:
Non labor inceptus, non cura domeſtica rerum
Abſtinuit quenquam, DOMINÆ quin obvius iret.
Vidiſſes undare vias, & compita denso
Agmine compleri, populi longasqué catervas,
Quâ DOMINAM videant, ſtationem quærere certam:
Pars planis infundi agris, pars tendere sylvas,
Et volucrûm ritu elatis conſidere ramis,
Pars juga clivorum, tumidos pars culmine montes,
Aut celsas turres, aut scandere tecta domorum;
Mens cunctis una eſt, ac idem pectoris ardor,
Maternos Dominæ vultus atqué ora tueri:
Ut, quam corde tenent, illam contingere visu
Certent, sequé putent iſta ratione beatos.
Qualiter Hyblæ volucres gens fida suæmet
Reginæ, ſi vere novo contenderet illa
Antiquum mutare locum, sedesqué recentes
Quærere, convolitant ipsamqué examine cingunt:

Non illas remoratur ager calthisquè Rosisquè
Atque thymis halans: non lilia lacte retardant
Congenito, aut svavi suffitu tulpa: nec auro
Fila corusca tenent Narcyssi, aut picta hyacinthis
Hortorum facies: dulcem cum melle laborem
Abiiciunt, caræquè volunt assistere Matri.
Sic ubi festivum Princeps CATHARINA triumphum
Regifico splendore suam deportat in Urbem,
Accurrunt omnes nullo discrimine facto.
Scilicet Imperii præclara in PRINCIPE quidam
Est magnes, qui corda trahit Populosquè fideli
Adstringit nexu, & raro devincit amore.
Et jam prima cohors nitidis spectabilis armis
Sese offert, aurora velut prænuntia Solis
Mox adventuri, tum plurima turba Virorum,
Ceu nimbus, sequitur: florentes viribus omnes,
Insignes habitu, ferroquè auroquè polito
Conspicui Phæbum cultu radiante lacessunt.
Emicat hos inter nuper Polona Juventus,
Nunc aliis sceptris famulans, Dominæquè coronam
Et caram vitam semper jurata tueri:
Quamlibet adversis gladiis opponere pectus,
Atque pati diras cædes, animâquè litare
Esset opus. Quanta verò jam luce coruscant,
Qui propius comitantur Heram, currumquè sequuntur:
Quod chlamydum fulgur? quám lucida balthea gazis?
Quantis divitiis prætextum tegmen equorum?
Quis phaleris splendor? Reliquis sed pulchrior ibat
CZERNISZEW sublimis equo, coopertus obryzo,

Permixtoqué adamante flagrans, vultuquè Gradivum
Belligero spirans, Majeſtatiqué severæ
Consocians Charites miro moderamine blandas.
O quali portatus equo! dos ſiqua caballo
Nobilis eſſe poteſt, iſti non deficit ulla:
Aures arrectæ, juba densa, pedesquè sonori,
Et subtile caput, cervix ſinuosa, vibrantes
Flammam oculi, circum præcordia vividus ardor.
Si cupias, cursu pennatos anteit Euros:
Si cursum reprimis, laxasquè adducis habenas,
Tunc immota loco ponit veſtigia fixus:
Quodsi rursus opus vario versarier orbe,
Eſt omnem in partem facili tractabilis arte.
Non mihi Bucephalum Alexandri Græcia jactet,
Nonqué suum Rhæbum bellis Mezentius acrem
Objiciat: Comitem compto qui tergore portat,
Curſibus, ac ex arte gradu superaret utrosquè
Dixiſſem, ſi fas, lapsum hunc a Sole jugalem.
Nempe ſibi tales animus Mavortius optat
Alipedes, qui ſint acres ad bella gerenda,
Ut celeres poſſint rectum contendere cursum, aut
Si ſit opus, valeant una in ſtatione rotari,
Et quo Sessor agit, patientes sponte ſequantur.

Poſtquam prægreſſi comitatus ordine longo,
Inſigni rerum pompa, sumptuquè superbo,
Ipsa suos famulos sequitur lectiſſima PRINCEPS:
Cuius in aspectu quæ tandem gaudia Gentis?
Quàm feſtæ voces superas tolluntur in auras?
Exultant, plauduntquè omnes, vitamquè perennem

Exoptant, annosquè ſuos pro munere donant
Et DOMINÆ & MATRI, quæ aſpernata rigorem
Non jam ferratô, verùm regit omnia Sceptrô
Liligerô, & populos ſvavi ratione gubernans
Eximiæ famæ latè diffundit odorem.
O Superi! quibus eſt ſpecialis cura bonorum
Principum, in AUGUSTAM, quas veſtri regia cæli
Claudit opes, cunctas plenis effundite dextris,
In qua ſpes omnis populi & Fortuna recumbit.
Id Gens tota vovet, votis cœlosquè fatigat,
Has inter resonas voces, interquè tubarum
Lætificum fremitum, ac tormenta tonantia Martis,
Sacrarumquè ædûm reboantes Stentoras ære
Provehitur PRINCEPS, fidæquè illabitur Urbi.
Spargite jam flores, Pueri, teneræquè Puellæ,
Huc pronas violas & celsa papavera collo,
Consertasquè thymo, caltoque crocoqne corollas,
Et quas hortus opes nutrit, vel prata, vel agri,
Chloridis omne decus plenis portate caniſtris,
AUGUSTÆ DOMINÆ vernantem ſternite callem.
Carpat iter per serta novi gemantia veris,
Quæ jam victrici lauro, jam pacis olivâ,
Jamquè suas opibus terras florescere fecit.
Floreat ipsa quoquè & vir dès longæva per annos,
Indiæ ad extremos depulso Biſtone fines,
Proferat Imperium nullis delebile fatis.

Poſt exantlatos tandem CATHARINA labores,
Tranatis fluviis, superatis montibus aspris
Tractibus anfractu intortis, salebrisquè viarum,

Ante oculos Urbis manifesto constitit ore.
Hanc quicunquè vident, mirantur, amantquè, timentquè,
Et minus esse ajunt, quod longo carmine quondam
De Samia Diva veteres scripsêre Pöëtæ.
Quantus frontis honos? & quanta hic gratia vultûs?
Quantum oculis fulgur, gravitasquè in corpore toto?
Quis fluor eloquii mellitâ svavior Hyblâ?
Quæ vis consilii expendens eventa futura,
Eximié curans, & fausto fine coronans?
Quis vigor ingenii? quàm robur pectoris amplum,
Casibus invictum, diversa in fata paratum?
Exeruit Natura suas hic sedula vires,
Ut, quæ tractandis sceptris supereminet omnes,
Corporis Illa, animiquè bonis insignior esset.
Hic bene conveniunt & in una sede morantur
Majestas, Charitesquè simul: faciuntquè jubenti
Pareat ut populus permotus amore, metuquè.

Et jam cum DOMINÆ præsenti lumine vultûs,
Lætitiis transacta dies; nec gaudia finem
Accepêre suum, sed ubi sol æthre jugales
Hespêriis demisit aquis, & tetrica nigris
Nox invecta rotis totum velaverat Orbem:
Tum subito micuêre faces, micuêre corusci
Arcus, & spissas tenebras, noctemquè fugârunt.
Omnia collucent: pia templa, palatia, turres,
Curia, privatæquè Domus, gymnasia, portæ:
Pyramidum moles augusta ad sidera surgit,
Luminibusquè suis stellato certat Olympo.
Id tamen excipias: color est argenteus astris,

Hic rubeam & viridem lucem diſcriminat aurum
Flaventis jubaris, mixtiſqué coloribus Irim
Aère depingit, populo quæ nuncia pacem
Pulchra notat: Cives, ne formidate procellam,
Sed, nimbîs longè depulsîs ſortis iniquæ,
Sperate innubes ſoles, ſperate ſerena
Cuncta ſub AUGUSTÆ Sceptris moderantibus Orbem
Roſſiacum. Nec nos reficit spes ſola futuri,
Jam præſente bono, nec non felicibûs annis
Perfruimur læti, feſtoſqué áccendimus ignes
Lætitiæ teſtes. Nullus ſese eximit iſto
Cætu: ſive quibus largas Fortuna miniſtrat
Mitis opes, ſeù quos tenui cum Sorte reliquit:
Contendunt omnes lucem revocare diurnam.
Quin etiam pauper manibûs per compita reptans,
Qui paucôs ſolidos precibus lucratus egenis
Exiguas epulas, tenuem victumqué daturus,
Hoc pretio arſuram nocturno tempore curat
Lampada, & oblitus cænæ radiante coruſcàm
Nocte ſuam cupit eſſe caſam cum Divite certans:
Quodqué oleum certo ſibi jure popoſcerat olla,
Illud conſumpſit, flammâ plaudente, lucerna.
Tantus amor DOMINÆ cunctorum in pectore regnat!
Scilicet unusquiſqué lubens ſua tecta lucernîs
Ornat, & obryzo flammæ radiantis inaurat.
Dixiſſes totam Vulcani fluctibus Urbem
Demerſam, tantus poſſederat omnia splendor.
Lux vaga dimanat, longis ſpatiisqué per auras
Funditur, allapſam reflectunt nubila lucem,
Quam procul intuiti, vacuato rure, coloni

Accurrunt errore rati, quòd Mulcyber urbem
Poſſideat victor flammis populantibûs ædes.
Aſt ubi non nocuis vibrari lumina tædis
Conſpiciunt, adſtant animiſquè ſtupentibus hærent,
Nunquam viſa ſibi tam magnæ incendia lucis.
Ne mirêre, rudis plebes, villana propago,
Fulgoris tanti cauſam ſi forte requiris:
Veſtra etiam tritus vulgatur ſermo per ora:
Quòd, ſi viſceribus theſaurum terra recondat,
Prodere luminibûs ſoleat, flammaquè volante.
Fabula ſit, per me licet: id porro aſſero certum:
Theſaurum Imperii ſummum, gemmam magè caram
Imperiò, decus Europæ Polocia ſervat:
Quidni luce nova ſignet, quid mænibus abdat?
Scilicet in DOMINAM quanto Gens fertur amore,
Hac declarat luce: videlicet ignibûs iſtis
Majores ardere ſibi ſub pectore flammas.

Luctus Polociæ in abitu

AUGUSTISSIMÆ IMPERATRICIS.

Ergo fixa Tuæ perſtat ſententia menti
Permutare ſolum, noſtrisqué excedere terris?
Ergo tuos Cives Regnatrix, pignora MATER,
Pupillos Tutrix orbos, mæſtosqué relinquis,
Et quibus adveniens huc gaudia magna tuliſti,
Illos hinc abiens luctu demergis amaro?
Sic eſt: res hominum non æqua Sorte rotantur:
Jam per ſtrata roſis & mollia plana viarum,
Per loca jam ſalebris & acutis horrida dumis
Mortales Fortuna vehit; velutiqué perenni
Lege diem rutilam nox atra humentibus umbris,
Ac hilarem muſtô authumnum triſtiſſima bruma
Inſequitur: pariter miſcentur dulcia amaris,
Læta catenantur mæſtis & mollia duris.
Rebus in humanis nunquam ſine nube dieſcit.
Paucos ante dies plateæqué, forumqué ſonabant
Omnigeno plauſu, nunc luctibûs omnia marcent.
O nimis arctati Soles! o tempora paucis
Definita horîs, per quas tua lumina vultûs
Civibus impertis, Lux noſtra nitentior aſtró!
Quare Te pigeat noſtra ſtatione morari?
Non Te vincit amor Gentis, pietasqué, fideſqué?
Nonqué movent lachrymæ, non flectunt vota, preceſqué
Quin abeas, faciasqué tuos tabeſcere luctu?

Siſte gradum, lachrymas populi ſiſtesqué fluentes.
At fruſtra. PRINCEPS Phæbei ſideris inſtar,
Stare loco nescit: percurrens omnia luſtrat,
Omnibus impendit clementer luminis usum.
Verùm Sol quamvis abeat, nihilominus oras,
Quas modò deſtituit, renovata luce, reviset:
Itque, reditqué vias, non semper ſiſtit in uno
Zodiaci ſigno. PRINCEPS, ſis æmula solis:
Non Te Petropolis teneat, non Moschua Sola,
Non Rus Cæsareum: hoc quoqué clima revise quotannis,
Atque anni magna nobiscum parte morare.
Annè istas habitare casas, laribusqué teneri
Vilibus hiscè queat CATHARINÆ auguſta poteſtas?
Copia non deſit, modò ſit Tibi certa voluntas,
Mox aulæ, vaſtæque domus, mox mænia surgent.
Ergo age Regnatrix, fabricandam hìc suscipe molem:
Huc curas converte tuas, animiqué vigorem.
Hîc, ubi florescunt Cereris de munere meſſes,
Ac ubi sublimis ſtat sylvîs scena coruscis
Necnon cæca feris habitacula præbet, & ursos
Atqué lupos nutrit gregibus fatalia monſtra:
Hìc Cives habitent, populis hìc mænia pone.
Occupet elatas fluvii tua Regia ripas,
Unde tibi pateant ludi, saltusque catervæ
Squammigeræ, choreæque leves, pugnæqué jocosæ:
Et quibus inſidiis piscator retia tendens
Ambiat undivagum vulgus, filisque doloſis
Implicet, & captum muscoso littore ponat:
Et quî velivolas ultro, citroqué meantes

Deportet fluvius liquenti tergore naves.
Parva quidem sunt hæc, animo celsoqué minora,
REGNATRIX AUGUSTA, Tuo sed Regibus ipsis
Non est insolitum, spectacula talia visu
Delibare, suas atras curasqué levare.
Hic igitur turres vicinas nubibus educ,
Cæsareo sumptu Te digna palatia conde,
Aggere multiplici arces muni, cinge vaganti
Flumine; deservit facto natura locorum:
Camporum si plana juvant? amplissima latè
Planities excurrit agri non colle tumescens:
Si quisquam juga montis avet? vicinia celsis
Montibus assurgit; si vasta fluenta requiras?
Vorticibus rapidis magnus prælabitur amnis,
Inqué tuum portum Rigam devectus aperto
Se condit pelago, dederant cui balthea nomen.
Parte alia huc, illuc sinuosis flexibûs errans
In Dunam Polota suis devolvitur undis.
Utqué relaxandis curis, animoqué levando
Adsint, quæ recreent oculos: Super æquore campi
Hic plantes hortos & amænos arbore multa,
Ac placidam densis accersas frondibus umbram.
Hic flores varios forma, variosqué colore
Areolis dispone suis: huc montibus unda
Accurret sine fæce cavo deducta metallo,
Perqué tubos variè flexos anfractibûs acta
Ante oculos DOMINÆ saliet per mille recursus:
Iamqué petens auras vitreo sinuabitur arcu,
Jam liquido rutilam formabit fonte coronam,

Aera jam scindet varias induta figuras:
Inde relapsa solo, toto spatiabitur horto, &
Frigus inhalabit gratum violisqué, rosisqué,
Ac hortense nemus disperso humore fovebit.
Si majora optes oblectamenta, potentem
Quæ deceant DOMINAM, narratur qualibus olim
Sveta fuiſſe frui PRINCEPS opulenta Canopi:
Non deerunt, nec enim poterit Tibi deéſſe facultas.

Regia navis erat multo donata decore
Dextera ab artifici,, magnis opibùsqué superba.
Quæ pandebantur fluitantia carbasa ventis,
Subtili radio Tyrii texêre labores:
Serica purpurei portabant vela rudentes,
Pro malo non pinus erat, verùm ardua cedrus,
Albescens clavus fuit ex elephante petitus,
Aurati remi, sumebant fulgur ab auro
Antennæ, parili splendebat prora metallo.
Hac rate dum vehitur fluvium Regina per altum,
Dumqué repercuſſam refringunt cærula lucem
Purpuream, flavámqué ſimul: lucentia ſtagna
Dixeris Auroram croceîs depingere flammis.
Sic Cleopatra suos Orbi jactabat honores.
Conſimili poſſes, ſi velles, Maxima PRINCEPS,
Nave per æquatas spatiari fluminis undas,
Ac pronîs illam delabi fluctibus oram,
Livonicas defixit ubi Natura charybdes
Navibus infeſtas. Quidam hic eſt horror amænus,
Inspectare, prout repetitis Saltibus amnis

Se rotat in partes varias: jam surgit in altum,
Jam se præcipiti lapsu demittit ad ima:
Littora jam pulsat, retroqué relabitur, atque
Mille trahens gyros tumidus refluitqué, fluitqué
Obvius ipse ſibi venientes excipit undas,
Ac errore vago per subdola Saxa volutus
Cum strepero sonitu spumas jaculatur in auras.
O quoties periére rates hoc tramite vectæ!
Has spectare potes ludentes flexibus, at non
Tranare inseſſas saxîs latitantibûs undas.
Nam par eſt, Dominam populo nocitura videre,
Ut, ſiqua ratione poteſt, removere perîcla,
Commodaqué in tuta ſtudeat ſtatione locare.
Vorticibus verò tantis committere vitam
Fortunamqué ſimul regni, naturæ lege vetatur
Principibus, quorum casu Gens tota ruinam
Ferret, & accisîs languerent omnia rebus.

Dum locus eſt igitur condendæ commodus urbi,
Ædibus auguſtis, & firmis arcibus, atqué
Delicias potis eſt regali nomine dignas
Suppeditare Tibi, cur non hìc mænia ponas?
An Tibi defectu sumptûs subtracta poteſtas,
Quam largis opibus clemens Fortuna beavit?
Si potuit Dido Phæniſſis exul ab oris,
Quæ Lybiæ tenuem precibûs poſſedit agellum,
Condere percelebres magnæ Carthaginis arces:
Tu, cujus felix ditio protenditur ultra
Europæ fines, Aſiæqué ampliſſima, necnon
Divitiis populisqué tenet florentia regna,

Non possis isto peramæno in littore Dunæ
Iunctarum nuper Regionum figere sedem?
Si PETRUS extruxit magnis conatibus Urbem,
Et sua Petropoli dederat cognomina: cur non
Hic muri, CATHARINA, Tuo sub nomine surgant?
Ille recens captis fixit sua mænia terris:
Illum, quem sequeris sceptrô ac ingentibûs ausis,
Atqué etiam fatis superas, hôc exprime factô.
Imperio minor Ille fuit gazaqué minore:
Tanta tuis Regnis accessio facta, negata
Belligero PETRO. Tibi nigri marmore Ponti
Velivolæ naves portant de mercibus aurum
Intactum PETRO, quamvis molimine multo
Quæsitum fuerat bellîs & fædere Pacis.
At post adjectas terras atque aucta tributa
Cum tua divitiis æraria plena redundent,
Cur super his terris constructæ mænibus urbis,
Nominis æternum monumentum ponere nolis,
Quod memori semper celebretur laude per Orbem,
Sculpatur Pario saxo, scribatur in ære?
Clarisono verax lituo fert Fama per auras,
Innumeras, AUGUSTA, Tuis jam sumptibus Urbes
Erectas alibi: his par sit data gratia terris.

Fac igitur jubeas, mox omnes agmine facto
Aggrediemur opus: pars ferro frangere Saxa,
Atqué novam fabricam appositas formare figuras:
Pars lapides legere ex agris, pars cædere ligna,
Pars tædîs animare focos, calcemqué parare,
Tradere Vulcano lateres, durareque flammis:

Pars aptare locum hortis, pars inquirere ſontes,
Ducere pars sulcos platanis, tiliisque serendis.
Plurima materies aderit tribuenda labori:
Quadratas rupes & cæſi fragmina gypſi,
Et marmor ſectum Gothico de littore navi
Duna vehet, noſtrisquè celer componet in oris.
Siquid opus chalybis foret, æratiquè metalli,
Riga miniſtrabit DOMINÆ mandata capeſſens.
Non opus, ut Tua mens majoribus obruta curis
Talibus inſiſtait rebus: committe Miniſtro,
Nuper qui adjunctis sapienter præsidet Oris.
Quæquè VIR hic magnus faciet, Tu facta probabis.

Interea junguntur equi, currusquè parantur:
Decretum meditatur iter clariſſima PRINCEPS,
Iamquè viæ sese tradit ſtipante caterva
Lugentis populi: triſtis ferit aëra clamor.
Hæc saltem fuerint misero solatia luctu,
Ut, quoties Titan magnum percurrerit Orbem,
Pomifer authumnus, vel hyems incana pruinis,
Aut ver florilegum, vel pallida meſſibus æſtas
Te noſtrâ toties, ô PRINCEPS, ſiſtat in urbe.
Hæc foret aurato sæclo pretioſior anni
Pars nobis, feſtisquè eſſet socianda Kalendis.
At modò disceſſûs quoniam ſtat certa voluntas,
Perge bonis avibus, Zephyris comitantibus, aſtrîs
Non madidis nimbo, aut asprôs spirantibûs Euros,
Nec præmaturos æſtu jaculantibûs ignes:
Temperie verùm placidâ mulcentibûs auras.

Perge bonis avibus, populi Te corda sequentur,
Post Te nostrarum lachrymarum flumina current,
Hasqué dabunt voces planctu resonante per æthram:
Perge bonis avibus, rursumqué revertere, MATER!